

ਯੂਨੀਅਨ 9ਐਫ ਇੰਡੀਆ

v.

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੌਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਲੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਆਦਿ.

ਜਨਵਰੀ 27, 1995

[ਕੇ. ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਬੀ.ਐਲ. ਹੰਸਰੀਆ, ਨਿਆਂਕਾਂ.]

ਭੂਮੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894—ਧਾਰਾ 26 ਅਤੇ 13-ਏ ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ 68 ਦੁਆਰਾ 1984 ਵਿੱਚ ਸੋਧੀ ਗਈ—ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ—ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬੈਲਟਿੰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ—ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸਿਵਾਏ ਲਿਪਿਕ ਜਾਂ ਅੰਕਗਣਿਤੀ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ—ਭੂਮੀ ਦੀ ਪਛਾਣ—ਧਾਰਾ 13-ਏ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 152 ਸੀਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਲਿਪਿਕ ਜਾਂ ਅੰਕਗਣਿਤੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ।

ਧਾਰਾ 4(1) ਅਧੀਨ ਭੂਮੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਖੇਤਰਫਲ ਦੀ ਭੂਮੀ ਦੇ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, 500 ਮੀਟਰ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤੱਕ ਬੈਲਟਿੰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਭੂਮੀ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 90,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ 500 ਮੀਟਰ ਦੇ ਖੇਤਰਫਲ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਅਤੇ ਅਵਾਰਡ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ 500 ਮੀਟਰ ਦੇ ਖੇਤਰਫਲ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 90,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਅਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ 500 ਮੀਟਰ ਦੇ ਖੇਤਰਫਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਫਲ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 90,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਅਵਾਰਡ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ: 1.1: ਭੂਮੀ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 26 ਅਤੇ 13-ਏ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਵਾਰਡ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦਿਆਂ ਕਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਬੈਲਟਿੰਗ ਸਮੇਤ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਮਾਰਕੀਟ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਸਹੀ ਕਲਰਕੀ ਅਤੇ ਅੰਕਗਣਿਤੀ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਕਟ ਦੇ ਐਸ. 54 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਬੈਲਟਿੰਗ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ।

1.2. ਐਲ.ਪੀ.ਏ. ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਬ-ਐਸ. (1) ਐਸ. 23 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ, 500 ਮੀਟਰ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤੱਕ ਬੈਲਟਿੰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ 90,000 ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ

ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਖੋਜ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਐਸ.13-ਏ ਜਾਂ ਐਸ.152 ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਐਸ.13-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਪਰੇ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਐਸ.13-ਏ ਜਾਂ ਐਸ.152 ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕੀ ਜਾਂ ਅੰਕਗਣਿਤੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਐਕਟ ਦੇ ਐਸ. 23 ਦੀ ਸਬ-ਐਸ. (1) ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਐਸ.26 ਅਧੀਨ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਸਿਵਾਏ ਕਲਰਕੀ ਜਾਂ ਅੰਕਗਣਿਤੀ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਦੇ। ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਖੋਜ ਮੰਗਣ ਤੋਂ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚੁਕਾਇਆ ਗਿਆ ਇਨਾਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ : ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3179-81, 3182- 87 ਦੇ 1995।

20.11.92 ਅਤੇ 21.5.93 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 23019/92, ਆਰ.ਏ. ਨੰਬਰ 20CIII/93 ਅਤੇ ਸੀ.ਐਮ. ਨੰਬਰ 2262/93, ਆਰ.ਏ. ਨੰਬਰ 14CII/93, ਸੀ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 3170/92, ਆਰ.ਏ. ਨੰਬਰ 16CIII/93, 15CII/93, 17CII, 18CII, 19CII/93, ਸੀ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 3171-75 ਦੇ 1992 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਐਨ.ਐਨ. ਗੋਸਵਾਮੀ, ਮਿਸਜ਼. ਅਨੀਲ ਕਟਿਆਰ, ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਮਿਸ ਐ. ਸੁਭਾਸ਼ਿਨੀ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵਾਸਤੇ।

ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਅਤੇ ਮਿਸ ਮਧੂ ਮੂਲਚੰਦਾਨੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ :

ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ 14.5.95 ਅਤੇ 20.11.92 ਦੀ ਮਿਤੀ ਨਾਲ ਰਿਵਿਊ ਅਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 20 ਸੀਆਈਆਈ ਦੇ 1993 ਅਤੇ ਸੀ.ਐਮ. 2262 ਦੇ 1993 ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 3019/92 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜ਼ਮੀਨ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 4(1) ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 31 ਮਾਰਚ, 1981 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਟਿੰਡਾ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਛਾਉਣੀ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਐਲ.ਪੀ.ਏ. ਨੰਬਰ 1349/89 ਅਤੇ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ :

"ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਇਕਲੋਤੇ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕਿ ਭਟਿੰਡਾ-ਬਿਬੀਵਾਲਾ ਰੋਡ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਓਂ 500 ਮੀਟਰ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿੱਚ ਪੈਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 90,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ....."

ਉਹ ਹੁਕਮ ਅੰਤਮ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ 500 ਮੀਟਰ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। 16.12.1991 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਐਡ. ਡਿਸਟ. ਜੱਜ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ :

"ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੀ 70 ਕਨਾਲ 13 ਮਰਲੇ ਜ਼ਮੀਨ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੀ 141 ਕਨਾਲ 1 ਮਰਲਾ ਜ਼ਮੀਨ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੌਰ ਆਦਿ ਦੀ 30 ਕਨਾਲ 3 ਮਰਲੇ ਜ਼ਮੀਨ, ਭਗਵਾਨ ਕੌਰ ਆਦਿ ਦੀ 40 ਕਨਾਲ 10 ਮਰਲੇ ਜ਼ਮੀਨ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੌਰ ਆਦਿ ਦੀ 48 ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ, ਅਤੇ ਸਾਧੀ ਸਿੰਘ ਦੀ 3 ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਕਿ 35 ਕਨਾਲ 9 ਮਰਲੇ ਦੀ 1/12 ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ, ਬਠਿੰਡਾ ਬਿਬੀਵਾਲਾ ਰੋਡ ਤੋਂ 500

ਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਗਾ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਬਾਵਜੂਦ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਬਦਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਵਾਹੀ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਏ.ਡਬਲਿਊ 1, ਏ.ਡਬਲਿਊ 2 ਅਤੇ ਏ.ਡਬਲਿਊ 5 ਵਜੋਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਦਾਵੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰ ਸਕਣ। ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੱਜਮੈਂਟ ਐਕਸ. ਏ3 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਭਟਿੰਡਾ-ਬਿਬੀਵਾਲਾ ਰੋਡ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਓਂ 500 ਮੀਟਰ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 90,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 90,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ (ਐਮ.ਐਲ.ਏ) ਭਟਿੰਡਾ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਕਹੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 90,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰ 'ਤੇ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਖਰਚ ਦਾ ਮੈਮੋ ਤਿਆਰ ਕਰੇ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਉਂਦਿਆਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਨੂੰ ਇਲੀਮਾਈਨ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵੀ ਖਾਰਜ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਖਾਸ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਅਪੀਲ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਜੱਜ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਆਦੇਸ਼ਿਤ ਅਨੁਸਾਰ 500 ਮੀਟਰ ਦੇ ਬੈਲਟ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਰੁ. 90,000 ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ :

"(1) ਇਸ ਭਾਗ ਅਧੀਨ ਹਰ ਇਨਾਮ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਜ਼ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਕਮ, ਅਤੇ....."

1984 ਦੇ ਐਕਟ 68 ਅਧੀਨ ਸੋਧੀ ਗਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਲਿਪਿਕੀ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ :

"13-ਏ. ਲਿਪਿਕੀ ਗਲਤੀਆਂ, ਆਦਿ ਦੀ ਸੁਧਾਈ..... (1) ਕਲੈਕਟਰ ਇਨਾਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਪਰ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 18 ਅਧੀਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਿਪਿਕੀ ਜਾਂ ਅੰਕਗਣਿਤੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਨਾਮ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਗਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਸਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਧਾਈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।"

(ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਅਤੇ (3) ਇਸ ਕੇਸ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ)।

ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਲਰਕੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਐਕਟ ਦੇ ਧਾਰਾ 26 ਅਤੇ 13-ਏ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਪਸ਼ਟ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਅਤੇ

ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਖੰਡ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ ਕਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਮੁੱਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਲਟਿੰਗ ਸਮੇਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਕਲਰਕੀ ਅਤੇ ਅੰਕਗਣਿਤੀ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 54 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਬੈਲਟਿੰਗ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਐਲ.ਪੀ.ਏ. ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਖੰਡ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ, 500 ਮੀਟਰ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤੱਕ ਬੈਲਟਿੰਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 90,000 ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਖੋਜ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਦੇ ਐਕਟ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 152 ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਦੇ ਖੁਦ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਪਰੇ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਧਾਰਾ 13-ਏ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 152 ਸੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕੀ ਜਾਂ ਅੰਕਗਣਿਤੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਖੰਡ ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 26 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਸਿਵਾਏ ਕਲਰਕੀ ਜਾਂ ਅੰਕਗਣਿਤੀ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਦੇ। ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਜੱਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਅਧੀਨ ਸੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਖੋਜ ਮੰਗਣ ਤੋਂ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਨਾਮ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ; ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਚੂੰਕਿ ਐਡਲ. ਡਿਸਟ. ਜੱਜ ਨੂੰ 500 ਮੀਟਰ ਦੀ ਬੈਲਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰਰਥਕਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰੱਖਦਿਆਂ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਟਲੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਨੁਚਿੱਤ 136 ਅਧੀਨ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਣ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸੈੱਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਰਾਹਤ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਸੀ.ਏ. ਨੰ. 3182-87 ਦੇ 1995 (@ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਸੀ) ਨੰ. 18320- 25/94 :

ਛੁੱਟੀ ਮਨਜ਼ੂਰ। ਬਦਲਾਅ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਏ.ਜੀ.

ਅਪੀਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta

Advocate